МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МИСТЕЦТВО
5– 9 класи

Навчальна програма
для загальноосвітніх навчальних закладів[1]

[1] Програма затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804

Укладачі програми (2012 рік):

Людмила Масол, провідний науковий співробітник лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, кандидат педагогічних наук (керівник групи);

Оксана Коваленко, головний спеціаліст департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України;

Галина Сотська, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук; старший науковий співробітник;

Галина Кузьменко, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук;

Жанна Марчук, учитель образотворчого мистецтва гімназії № 290 м. Києва, заслужений учитель України, учитель-методист;

Олена Константинова, учитель образотворчого мистецтва спеціалізованої школи з поглибленим вивченням англійської мови № 16 м. Києва, вчитель-методист;

Людмила Паньків, доцент кафедри фортепіанного виконавства і художньої культури Інституту мистецтв Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук;

Ірина Гринчук, доцент кафедри інструментального виконавства Тернопільського національного університету ім. Володимира Гнатюка, кандидат педагогічних наук;

Надія Новикова, вчитель музичного мистецтва та художньої культури ЗОШ І– ІІІ ст. № 4 м. Бучі, Київська область, заслужений учитель України, кандидат педагогічних наук;

Наталія Овіннікова, вчитель музичного мистецтва та художньої культури ЗОШ І– ІІІ ст. № 119 м. Києва, учитель-методист.

Робоча група з оновлення програми:

Олена Гайдамака, старший науковий співробітник ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», кандидат педагогічних наук;

Наталія Лємешева, методист образотворчого мистецтва лабораторії виховної роботи лабораторії КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», Черкаська обл.;

Тетяна Абрамян, учитель музичного мистецтва Торецькоі загальноосвітньої школи І–ІІІ ст. № 10 Торецькоі міської

ради, Донецька обл., учитель-методист;

Оксана Гусєва, викладач образотворчого мистецтва Педагогічного коледжу ім. А. Ю. Кримського м. Володимир – Волинського, Волинська обл.;

Олена Коваль, учитель образотворчого мистецтва комунального закладу «Загальноосвітній навчальний заклад І ступеня – гімназія № 39» Кам'янської міської ради, Дніпропетровська обл., учитель-методист;

Микола Скиба, експерт з питань освіти Українського інститут майбутнього, м. Київ;

Тетяна Шлєєнкова, учитель образотворчого мистецтва комунального закладу «Навчально-виховне об'єднання «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 24 – центр дитячої та юнацької творчості «Оберіг» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області», Кіровоградська обл., заслужений учитель України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мистецтво — особлива форма відображення дійсності, естетичний художній феномен, який передає красу навколишнього та внутрішнього світу людини через осмислення фундаментальних категорій «краса», «гармонія», «ритм», «пропорційність», «довершеність» та ін. Особливості опанування мистецтвом в школі пов'язані з його багатогранним впливом на свідомість і підсвідомість людини, її емоційно-чуттєву сферу, мислення й потреби. Мистецтво сприяє художньо-естетичному розвитку людини та стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства. Таким чином, здійснюється виховання в учнів ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби у творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

Навчання в основній школі спрямовується на досягнення ***мети базової загальної середньої освіти***, яка полягає в розвитку та соціалізації особистості учнів, формуванні їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких навичок і навичок життєзабезпечення, здатності до саморозвитку та самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Випускник основної школи є патріотом України, поважає її історію, культуру і культуру інших народів, вільно володіє державною (і рідною, у разі відмінності) мовою, спілкується щонайменше однією іноземною мовою, має бажання і здатність до самоосвіти, активний і відповідальний у громадському й особистому житті, підприємливий і ініціативний, має уявлення про світобудову, береже природу, безпечно використовує досягнення науки і техніки, дотримується здорового способу життя.

Мета базової загальної середньої освіти досягається шляхом реалізації таких **завдань загальної мистецької освіти:**

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів, естетичних потреб;
- формування системи художніх знань, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу;
- розвиток художніх здібностей, креативного мислення;

- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

Загальна мистецька освіта ґрунтується на **принципах:**

- наступності між початковою, основною і старшою школою;
- поєднання загальнолюдського, національного та етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти;
- інтегративності, спрямованості на поліхудожнє виховання учнів;
- креативності (пріоритет творчої самореалізації);
- варіативності змісту, методів, технологій;
- діалогічності, полікультурності.

Опанування учнями мистецтва в основній школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного та інтегративного підходів. *Компетентнісний підхід* сприяє формуванню предметних, міжпредметних і ключових компетентностей. *Особистісно зорієнтований підхід* забезпечує розвиток в учнів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих та ін.), творчого потенціалу. *Діяльнісний підхід* спрямований на розвиток художніх умінь і здатності застосовувати їх у навчальній та соціокультурній практиці. *Інтегративний підхід* виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків із предметами інших освітніх галузей, інтеграції шкільного навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

Предметна мистецька компетентність (музична, образотворча, хореографічна, театральна, екранна) — це здатність до пізнавальної і практичної діяльності у певному виді мистецтва. Вона формується у процесі опанування учнями системи знань та уявлень у сфері певного виду мистецтва (знаннєвий компонент), набуття ними художньо-творчого досвіду з мистецтва (діяльнісний компонент), виховання ціннісних орієнтацій щодо мистецтва та мистецької діяльності (ціннісний компонент).

Під час опанування учнями різних видів мистецтва формуються **міжпредметні естетичні компетентності** — здатність учня орієнтуватися в естетичних нормах різних сфер соціуму відповідно до сформованих естетичних ідеалів і цінностей, системи інтегрованих мистецьких знань і досвіду.

Предметні мистецькі та міжпредметні естетичні компетентності виявляються у здатності особистості використовувати набутий досвід мистецької діяльності у навчальних і життєвих ситуаціях, зокрема під час практичної,

пізнавальної й творчої діяльності, сприймання, аналізу, інтерпретації творів мистецтва, участі у різних мистецьких заходах; у висловлюваннях, судженнях щодо ціннісного ставлення та щодо усвідомлення соціального, культурного, особистісного значення мистецтва; у критичній оцінці на основі естетичних засад та аргументації своєї позиції щодо творів мистецтва, довкілля, медіа й інтернет-ресурсів; у продукуванні креативних ідей та пропонуванні способів їхньої реалізації; в умінні трансформувати мистецькі знання у досвід діяльності виконання практичних і творчих завдань, естетизації середовища та корекції власного емоційного стану, задоволення власних творчих потреб тощо.

Мистецтво відіграє важливу роль у формуванні ключових компетентностей, зокрема:

Таблиця

Ключова компетентність	**Компоненти**
1. Спілкування державною (і рідною, у разі відмінності) мовою	**Уміння:** висловлювати свої почуття та переживання від сприймання творів мистецтва; брати участь у дискусіях, обговореннях на теми мистецтва, чітко формулювати судження щодо мистецтва й мистецьких явищ; ділитися своїми творчими ідеями, почуттями, коментувати й оцінювати власну художньо-творчу діяльність і творчість інших **Ставлення:** усвідомлення загальнолюдських цінностей, національної самобутності через мистецтво, готовність до їхнього поширення
2. Спілкування іноземними мовами	**Уміння:** сприймати твори мистецтва різних країн, народів **Ставлення:** пошанування культурного розмаїття, усвідомлення ширших можливостей у творчій діяльності зі знанням іноземних мов
3. Математична компетентність	**Уміння:** аналізувати твори мистецтва, розуміти логіку художньої форми; здійснювати необхідні розрахунки для встановлення пропорцій, відтворення перспективи, створення об’ємно-просторових композицій, визначення метру, запису ритму тощо **Ставлення:** усвідомлення взаємозв’язку математики й мистецтва на прикладах творів різних видів мистецтва
4. Основні компетентності у природничих науках і технологіях	**Уміння:** спостерігати, досліджувати і відтворювати в художніх образах довкілля та явища природи засобами мистецтва; використовувати нові технічні засоби для втілення художніх ідей, застосовувати знання із природничих наук (акустики, оптики, хімії тощо)

	Ставлення: розуміння гармонійної взаємодії людини і природи, сприймання довкілля як об’єкта для художньо-образної інтерпретації
5. Інформаційно-цифрова компетентність	**Уміння:** застосовувати сучасні цифрові технології для створення, презентації та популяризації художніх образів; добирати й опрацьовувати потрібну інформацію (зображення, текст, аудіо, відео) для пізнання, творення мистецтва у пошуково-дослідній і соціокультурній діяльності **Ставлення:** усвідомлення можливостей використання сучасних цифрових технологій для художньо-творчого самовираження та віртуальних мистецьких подорожей
6. Уміння вчитися впродовж життя	**Уміння:** визначати власні художні інтереси та потреби; планувати й організовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва чи самовираження через мистецтво; раціонально використовувати час для задоволення культурних потреб, здобувати, опрацьовувати мистецьку інформацію **Ставлення:** усвідомлення власного рівня опанування художньої інформації, самооцінювання досягнень і помилок, готовність до пошуку нових шляхів для художньо-творчого розвитку
7. Ініціативність і підприємливість	**Уміння:** критично оцінювати й інтерпретувати явища культури минулого і сучасності, розуміючи роль традицій та інновацій; працювати в команді для пошуку вирішення художньо-творчих завдань; презентувати власні твори, пропонувати ідеї, шляхи розв’язання творчих завдань, оцінювати і визначати свої сильні і слабкі сторони **Ставлення:** ініціативність щодо участі в мистецьких заходах, прагнення до творчої самореалізації (відчуття потреби бути учасником мистецьких заходів і подій), відповідальність за особистий і колективний результат
8. Соціальна та громадянська компетентності	**Уміння:** ефективно співпрацювати з іншими, зокрема для реалізації громадських мистецьких проектів; творити (самостійно чи в команді) естетичне середовище **Ставлення:** усвідомлення своєї причетності до соціокультурних і суспільних процесів, розуміння своєї національної ідентичності завдяки пізнанню українського мистецтва в контексті світового, дбайливе ставлення до народних традицій, мистецтва рідного краю,

	власної культури і надбань інших культур; розуміння значущості мистецтва для суспільного розвитку; гордість за здобутки українців у мистецькій діяльності
9. Обізнаність і самовираження у сфері культури	**Уміння:** розвивати власну емоційно-почуттєву сферу на основі сприймання мистецтва та художньо-творчої діяльності; аналізувати, інтерпретувати, давати естетичну оцінку творам різних видів мистецтва та довкілля; створювати художні образи засобами різних видів мистецтва **Ставлення:** пошана до національної культури; повага і толерантне ставлення до культурного розмаїття світу; усвідомлення потреби збереження художнього надбання людства
10. Екологічна грамотність і здорове життя	**Уміння:** використовувати мистецтво для вираження власних емоцій, почуттів, переживань та впливу на власний емоційний стан **Ставлення:** розуміння гармонійної взаємодії людини і природи, сприймання довкілля як об’єкта для художньо-образної інтерпретації

З метою інтеграції навчальних предметів і предметних циклів, формування ключових та міжпредметних компетентностей у зміст навчання введено ***наскрізні змістові лінії*** — соціально значущі надпредметні теми, які сприяють формуванню в учнів уявлення про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях. Зміст наскрізних змістових ліній є складовою основного змісту освіти і реалізується через відповідні трактування, приклади і методи навчання, створення надпредметних, загальношкільних проектів (зокрема,через творчу роботу, яка виходить з наскрізних тем або інтегрує навчальні предмети) тощо.

Наскрізними змістовими лініями в основній школі визначено такі: «***Екологічна безпека й сталий розвиток***», «***Громадянська відповідальність***», «***Здоров’я і безпека***», «***Підприємливість і фінансова грамотність***».

Наскрізна змістова лінія **«Екологічна безпека й сталий розвиток»** націлена на формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Реалізація змістової лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» здійснюється на основі творів мистецтва та художньо-творчої діяльності у процесі виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до природи; усвідомлення себе частиною світу, в якому все

взаємопов'язане; розуміння єдності національно-регіональних цінностей і глобальних людських пріоритетів.

Наскрізна змістова лінія **«Громадянська відповідальність»** спрямована на виховання відповідального громадянина своєї держави. Вагомою її складовою є формування в учнів культурної самосвідомості – здатності розуміти роль культури у становленні способу мислення і поведінки людей, шанобливого, толерантного ставлення до культурних надбань свого народу, країни, світу; усвідомлення власної значущості і відповідальності щодо причетності до свого народу. Це здійснюється під час опанування учнями досягнень українського мистецтва, зокрема в контексті світової мистецької спадщини.

Наскрізна змістова лінія **«Здоров'я і безпека»** націлена на формування духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя і формувати безпечне життєве середовище. Її реалізація засобами мистецтва сприятиме гармонізації інтелектуальної та емоційної сфер особистості. Це відбувається у процесі усвідомлення учнями впливу мистецтва на емоційну сферу людини, зокрема через емоційно-образне пізнання навколишнього світу на основі синтезу різних видів мистецтва; ознайомлення з елементами арттерапії, які сприятимуть збагаченню емоційно-почуттєвої сфери школярів, зниженню кількості захворювань та поведінкових ризиків.

Наскрізна змістова лінія «**Підприємливість і фінансова грамотність»** націлена на формування проактивної особистості, яка вміє планувати й досягати поставлених цілей, розвиває свої лідерські якості тощо. Вона реалізується у процесі формування в учнів умінь реально визначати свої сильні й слабкі сторони; мотивації учнів до виявлення творчих ініціатив та сприяння їхній реалізації, зокрема через втілення їх у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній).

Характеристика структури програми й особливості організації навчально-виховного процесу

Структура програми «Мистецтво» зумовлена логікою побудови всього курсу, яка забезпечує цілісність змісту мистецької освіти в основній школі. Логічна послідовність тем за роками навчання (однакова і для автономного викладання музичного та образотворчого мистецтва, і для інтегрованого курсу) охоплює такі ключові естетичні категорії, як ***види, жанри, стилі*** мистецтва. Спільна тематика кожного року розподіляється на окремі теми варіативно, адже змістове наповнення конкретизується відповідно до специфіки кожного з блоків програми: предметів «**Музичне мистецтво**» і «**Образотворче мистецтво**» чи інтегрованого курсу «**Мистецтво**».

Основні види діяльності учнів на уроках охоплюють художньо-творче самовираження; сприймання, інтерпретацію та оцінювання художніх творів; пізнання явищ мистецтва й засвоєння відповідної мистецької термінології.

У *5–7 класах* пріоритетними є різноманітні форми практичної діяльності учнів, під час якої відбувається їхнє самовираження у співі, інструментальному музикуванні, малюванні, ліпленні, конструюванні, театралізації тощо. Учні засвоюють особливості мови різних видів мистецтва (*5 клас*), палітру жанрів музичного та образотворчого мистецтв (*6 клас*), новітні явища в мистецтві в єдності традицій і новаторства (*7 клас*). У *8–9 класах* учні опановують стилі та напрями мистецтва, які історично склалися впродовж епох, тому пріоритетними стають такі види діяльності, як інтерпретація художніх творів у культурологічному контексті, виконання індивідуальних і колективних проектів. Водночас поглиблюються знання термінології (мистецтвознавча й культурологічна пропедевтика).

Окрім внутрішньої галузевої інтеграції, доцільно використовувати міжпредметні зв’язки й з іншими освітніми галузями: «Мови і літератури», «Суспільствознавство», «Технології», «Здоров’я і фізична культура» та ін.

Програма передбачає творче ставлення вчителя до змісту і технологій навчання, поурочного розподілу навчального художнього матеріалу. **Учитель самостійно** визначає обсяг годин на вивчення окремої теми навчальної програми, за необхідності **має право** змінювати порядок вивчення тем у межах навчального року. Він має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та співу, орієнтуючись на навчальну тематику й критерій їх високої художньої якості, а також розробляти художньо-практичні й ігрові завдання для учнів, ураховуючи програмні вимоги, мету уроку, дбаючи про цілісну драматургію уроку.

Предмети мистецтва в загальноосвітній школі мають важливе естетико-виховне спрямування, якому підпорядковуються дидактичні завдання, тому вчитель має сприяти зростанню в учнів інтересу до мистецтва, розвитку здатності емоційно реагувати на художні твори і знаходити в них особистісний смисл. Отже, головне надзавдання

вчителя — створити захопливу й емоційно піднесену атмосферу, щоб кожний урок став справжнім **уроком мистецтва**, надихав учнів на творчість — в особистісній і соціокультурній діяльності.

Години резервного часу використовуються на розсуд учителя — на відвідування музеїв, виставок, театрів тощо.

Загальна тематична структура програми

Клас	Тема	Кількість годин на тиждень	
		Інтегрований курс «Мистецтво»	
		Музичне мистецтво	Образотворче мистецтво
5	Види мистецтва	1	1
6	Жанри мистецтва	1	1
7	Мистецтво: діалог традицій і новаторства	1	1
		Інтегрований курс «Мистецтво»	
8	Мистецтво в культурі минулого	1	
9	Мистецтво в культурі сучасності	1	

Особливості оцінювання результатів навчання

Багатокомпонентність змісту мистецької освіти зумовлює багатофункціональність оцінювання досягнень учнів у цій галузі, єдність *діагностичної, коригувальної, стимулюючо-мотиваційної, навчальної, виховної, розвивальної, прогностичної функцій.*

Об’єктами перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти мають стати основні **компетентності:**

- предметні мистецькі;
- міжпредметні естетичні;

- ключові.

Система оцінювання результатів навчання в освітній галузі «Мистецтво» ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня; оцінюється не рівень його недоліків і прорахунків, а рівень особистісних досягнень. Як відомо, значну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, вокальні дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які впливають на освітні результати учнів. Тому індивідуальний і диференційований підходи до оцінювання мають надзвичайно важливе значення. Комплексна перевірка та оцінка, яка інтегрує результати різних видів діяльності учнів — інформаційно-пізнавальної, практичної, творчої, — дають змогу вчителеві об'єктивно, але водночас і гуманно (не пригнічуючи особистість) оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю.

До основних видів оцінювання належать: *поточне* (виконує діагностичну, стимулюючу, коригуючу функції), *тематичне* і *підсумкове* (семестрове і річне). Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка й взаємне оцінювання.

Тематична структура програми «Музичне мистецтво» (*5–7 класи*)
35 годин на рік (*1 година* на тиждень), з них *4 години* — резервний час

Клас	Тема року	Теми
5	Види музичного мистецтва	Музика як вид мистецтва
		Народна музика
		Професійна музика
		Взаємодія музики з іншими видами мистецтва (образотворче мистецтво, архітектура, література, театр, цирк, кіно)
6	Жанри музичного мистецтва	Жанри камерно-вокальної музики
		Жанри хорової музики
		Жанри камерно-інструментальної музики
		Жанри симфонічної музики
7	Музика: діалог традицій і новаторства	Мистецтво в нашому житті
		Новітні музичні явища

5 клас. Види музичного мистецтва	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *орієнтується* в основних засобах музичної виразності, їхньої ролі у створенні музичного образу; ● *називає* особливості народних пісень і танців, народних музичних інструментів; ● *наводить приклади* значення музики в житті, зокрема в побуті, медіапросторі ***Діяльнісний компонент*** ● *дотримується* правил співу; ● *виразно виконує* народні пісні з елементами театралізації, зокрема обрядові, побутові, історичні та ін.; ● *створює* найпростіший ритмічний супровід до пісні; ● *розрізняє* тембри співацьких голосів, звучання українських народних інструментів; ● *застосовує* музичні знання та вміння у власному житті; ● *інтерпретує* зміст прослуханих музичних творів ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* оцінні судження щодо образного змісту прослуханих музичних творів; ● *виявляє* емоційно-ціннісне ставлення до творів музичного мистецтва; ● *усвідомлює* українську культурну ідентичність, виявляє шану до мистецького надбання українського народу й гордість за нього; ● *пропагує* національну культуру через власну художньо-творчу діяльність; ● *виявляє* повагу та толерантне ставлення до культурного розмаїття різних регіонів світу	Музика як вид мистецтва Народна музика

Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *орієнтується* у характерних ознаках програмної та непрограмної, вокальної та інструментальної, хорової та симфонічної музики; ● *орієнтується* в поняттях «вокальна», «інструментальна», «хорова», «симфонічна музика»; ● *розуміє* зв'язок народної і професійної музики; ● *наводить приклади* взаємодії музики та інших видів мистецтва (образотворче мистецтво, література, театр, цирк, кіно); ● *називає* різновиди ансамблів та оркестрів ***Діяльнісний компонент*** ● *порівнює* твори вокальної та інструментальної музики; ● *передає* музичні образи в малюнках, пластичних імпровізаціях; ● *розрізняє* тембри інструментів симфонічного оркестру; ● *характеризує* засоби музичної виразності; ● *інтерпретує* зміст музичних творів і творів інших видів мистецтва; ● *застосовує* музичні знання та вміння, зокрема форми взаємодії музики з іншими видами мистецтва в процесі комунікації ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* оцінні судження щодо образного змісту прослуханих музичних творів; ● *виявляє* емоційно-ціннісне ставлення до творів музичного мистецтва; ● *усвідомлює* загальнолюдські цінності, транслятором яких є мистецтво	Професійна музика Взаємодія музики з іншими видами мистецтва
Наприкінці 5 класу учень / учениця виявляє здатність: ● інтерпретувати зміст музичних творів, зокрема в їх взаємозв'язках з іншими видами мистецтва; ● передавати враження від музики вербальними, художніми засобами, засобами ритмопластики та театралізації; ● виконувати пісні серед однолітків, у родині з рухами та ритмічним акомпанементом;	

- розуміти зв’язок музики з іншими видами мистецтва, застосовувати міжпредметні компетентності у процесі художньо-творчої діяльності;
- висловлювати власні судження про музику та інші види мистецтва, виявляти естетичне ставлення до них;
- брати участь у міжособистісному спілкуванні з приводу музики, співпрацювати в малих і великих групах;
- проявляти допитливість у процесі пізнання музики, використовувати різні друковані джерела інформації про музичне мистецтво в навчально-пізнавальній і соціокультурній діяльності

6 клас. Жанри музичного мистецтва	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *орієнтується* у характерних ознаках жанрів камерно-вокальної та хорової музики (пісня, гімн, романс, кантата, ораторія, меса, літургія та ін.) відповідно до їх призначення; ● *наводить приклади* творів жанрів камерно-вокальної та хорової музики ***Діяльнісний компонент*** ● *порівнює* камерно-вокальні та хорові жанри; ● *порівнює* власну думку щодо музики з думкам інших і толерантно ставиться до них, виявляє ініціативу та взаємодопомогу в груповій роботі; ● *виконує* пісні, які виражають різні естетичні почуття; ● *інтерпретує* образний зміст камерно-вокальних і хорових творів; ● *застосовує* набуті знання про вокальну та хорову музику у власній виконавській діяльності ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* оцінні судження щодо музики різних жанрів; ● *виявляє* емоції, що викликають твори мистецтва, характеризує їхній вплив; ● *усвідомлює* загальнолюдські, естетичні та художні цінності у творах музичного	Жанри камерно-вокальної музики Жанри хорової музики

мистецтва різних жанрів; ● *усвідомлює* необхідність збереження музичної культури людства	
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає й розуміє* характерні ознаки музичних жанрів — камерно-інструментальних (прелюдія, скерцо, ноктюрн, етюд, варіації, рондо, соната, квартет та ін.) і симфонічних (увертюра, концерт, симфонія, симфонічна поема, сюїта та ін.); ● *наводить приклади* музичних циклів, поєднання жанрів ***Діяльнісний компонент*** ● *виконує* пісні, зокрема двоголосні; ● *інтерпретує* інструментальні твори різних жанрів; ● *порівнює* жанри камерної та симфонічної музики; ● *застосовує* набуті знання про інструментальну музику в процесі міжособистісного спілкування ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* оцінні судження щодо музики різних жанрів; ● *виявляє* естетичне ставлення до музичної діяльності; ● *усвідомлює* загальнолюдські, естетичні та художні цінності у творах музичного мистецтва різних жанрів; ● *усвідомлює* необхідність збереження музичної культури людства	Жанри камерно-інструментальної музики Жанри симфонічної музики
Наприкінці 6 класу учень/учениця виявляє здатність: ● інтерпретувати музичні твори різних жанрів, усвідомлюючи єдність змісту і форми, типи розвитку музики; ● виконувати пісні різних жанрів (соло, в ансамблі, хорі); ● застосовувати набуті музичні знання і вміння для самореалізації, створення домашньої фонотеки, складання програм шкільних і позашкільних концертів;	

● розуміти зв’язок музики з гуманітарними та природничими дисциплінами, застосовувати міжпредметні компетентності в різноманітній творчій діяльності;

● висловлювати оцінні судження щодо музики різних жанрів, виявляти естетичне ставлення до музичної діяльності, брати участь у дискусіях, порівнювати власну думку щодо музики з думкам інших і толерантно ставитися до них, виявляти ініціативу та взаємодопомогу в груповій роботі;

● проявляти активність у процесі пізнання музичного мистецтва, використовувати медіаресурси (радіо, телебачення тощо) у пошуковій діяльності

7 клас. Мистецтво: діалог традицій і новаторства	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *орієнтується* в особливостях музичної культури рідного краю; ● *називає* видатних митців (композиторів, виконавців, мистецькі колективи тощо) рідного краю; ● *знає* про аранжування в музичному мистецтві; наводить приклади аранжування в народній й академічній музиці; ● *наводить приклади* відображення етнічних мотивів у класичній і сучасній музиці ***Діяльнісний компонент*** ● *виконує* пісні, створює вокальні та інструментальні імпровізації; ● *порівнює* оригінальні музичні твори та варіанти їх обробок, аранжувань; ● *застосовує* знання та вміння з аранжування народної музики у власній виконавській творчості ***Ціннісний компонент*** ● *виявляє* емоції, що викликають твори мистецтва, характеризує їх вплив; ● *аналізує* твори музичного мистецтва, виявляє емоційно-ціннісне ставлення до них;	Музичне мистецтво в нашому житті

● *усвідомлює* необхідність збереження художнього надбання людства	
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *орієнтується* в особливостях музичних явищ XX–XXI ст. (джаз, рок, поп, шансон, авторська пісня та ін.); ● *називає* виражальні засоби електронної музики ***Діяльнісний компонент*** ● *порівнює* рок-оперу, мюзикл і класичні музично-театральні жанри; ● *розрізняє* й виконує вокальні твори сучасних напрямів (джаз, рок, поп, шансон, авторська пісня); ● *створює* елементарні музичні/ритмічні композиції, зокрема з використанням комп'ютерних технологій; ● *застосовує* знання про сучасні музичні напрями у власній творчій діяльності ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* емоційно-ціннісне ставлення до творів сучасного музичного мистецтва; ● *аналізує,* інтерпретує, дає естетичну оцінку творам музичного мистецтва, (зокрема, естетично оцінює музичний супровід медіа та інтернет-простору з активною критичною позицією); ● *усвідомлює* загальнолюдські цінності, транслятором яких є твори музичного мистецтва минулого і сучасності; ● *усвідомлює* необхідність збереження мистецького надбання людства	Новаторство в музичному мистецтві
Наприкінці 7 класу учень / учениця виявляє здатність: ● самостійно інтерпретувати музику сучасності, розуміючи взаємозв'язок традицій і новаторства; ● виконувати сучасні вокальні твори, зокрема мовою оригіналу, створювати елементарний музичний (ритмічний, пластичний) супровід до них, застосовувати набуті музичні знання і вміння для самореалізації та у соціокультурній	

діяльності;

● розуміти зв’язок музики з предметами інших освітніх галузей і застосовувати міжпредметні компетентності у процесі самореалізації та в соціокультурній діяльності;

● висловлювати критичні судження щодо музичних явищ сучасності, виявляти естетичне ставлення до них, аргументовано доводити власну позицію щодо музичних явищ сьогодення під час дискусії, брати участь у різних видах індивідуальної і колективної музичної діяльності;

● проявляти самостійність у процесі пізнання музичних явищ сучасності, прагнення використовувати інтернет-ресурси, комп’ютерні програми з музичного мистецтва в пошуково-дослідній і соціокультурній діяльності

Тематична структура програми «Образотворче мистецтво» (*5–7 класи*)

35 годин на рік (*1 година* на тиждень), з них *4 години* — резервний час

Клас	Тема року	Теми
5	Види мистецтв	Графіка
		Живопис
		Скульптура. Декоративно-прикладне мистецтво
		Взаємодія образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтва (архітектурою, літературою, музикою, театром, цирком, кіно)
6	Жанри мистецтва	Анімалістичний жанр. Пейзаж
		Портретний жанр
		Побутовий жанр. Натюрморт
		Жанри: історичний, міфологічний, релігійний, батальний
7	Мистецтво: діалог традицій і новаторства	Мистецтво в нашому житті
		Дизайн

5 клас. Види образотворчого мистецтва	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає* види графіки, засоби художньої виразності графіки (лінія, штрих, крапка, пляма); основні закони композиції ***Діяльнісний компонент*** ● *відтворює* об'єкти навколишнього світу засобами художньої виразності графіки; ● *передає* об'єм предметів засобами світлотіні; ● *дотримується* основних законів композиції; ● *застосовує* різні графічні техніки та матеріали ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* власні судження про естетичну цінність графічних творів; ● *аналізує* власні графічні творчі роботи та роботи однолітків; ● *усвідомлює* значення графіки як основи інших видів образотворчого мистецтва	Графіка
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає* види живопису; властивості кольору (насиченість, світлота, відтінок); ● *називає* засоби художньої виразності живопису (колір, колорит, контраст, нюанс, колірна гама) ***Діяльнісний компонент*** ● *відтворює* красу навколишнього світу засобами живопису; ● *передає* об'єм предметів кольором;	Живопис

● *дотримується* основних законів композиції; ● *уміє* передавати плановість засобами живопису; ● *застосовує* різні живописні техніки та матеріали (акварель, гуаш) ***Ціннісний компонент*** ● *аналізує* власні живописні творчі роботи й роботи своїх однолітків; ● *висловлює* судження, ціннісні ставлення до творів живопису, які є культурним надбанням людства в Україні й світі	
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає* види скульптури й декоративно-прикладного мистецтва; матеріали скульптури; види орнаментів; ● *розуміє* засоби художньої виразності скульптури й декоративно-прикладного мистецтва; ● *називає* закономірності стилізації ***Діяльнісний компонент*** ● *уміє* створювати художні образи людей, тварин, сюжетно-тематичні композиції з різних пластичних матеріалів (кругла скульптура, рельєф); ● *уміє* створювати орнаментальні композиції; ● *стилізує* природні форми (тварин, птахів, квітів) для створення декоративних композицій; ● *застосовує* різні техніки, прийоми та матеріали для реалізації творчого задуму в декоративних і скульптурних композиціях ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* власні судження про твори декоративно-прикладного мистецтва й скульптури; ● *усвідомлює* значення творів декоративно-прикладного мистецтва і	Скульптура. Декоративно-прикладне мистецтво

скульптури у формуванні і збереженні культурної спадщини України й світу	
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *розуміє* зв'язок образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтв (музикою, літературою, театром, цирком, кіно); ● *знає та розуміє* особливості засобів художньої виразності різних видів мистецтв ***Діяльнісний компонент*** ● *застосовує* відповідні засоби художньої виразності, техніки та матеріали для створення композицій; ● *уміє* створювати образотворчі композиції, які відображають взаємозв'язок між різними видами мистецтв ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* власні судження про нерозривну єдність різних видів мистецтв; ● *усвідомлює* те, що в поєднані образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтв повною мірою відображається багатоплановість і складність навколишнього середовища; ● *виявляє* значення роботи художника в театральному, цирковому мистецтві та кіно	Взаємодія образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтв
Наприкінці 5 класу учень/учениця виявляє здатність: ● розрізняти види образотворчого мистецтва, порівнювати засоби художньої виразності творів образотворчого мистецтва, інтерпретувати їхній зміст; ● розуміти взаємодію образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтва (літературою, музикою, театром, цирком, кіно) та застосовувати міжпредметні компетентності в зображальній та виражальній діяльності; ● виконувати практичні роботи в різних техніках образотворчого мистецтва;	

● висловлювати власні судження щодо творів образотворчого мистецтва, виявляти естетичне ставлення до них, брати участь у міжособистісному спілкуванні з приводу мистецтва, співпрацювати в групах; ● проявляти допитливість у процесі пізнання образотворчого мистецтва, використовувати різні джерела інформації в пізнавально-практичній діяльності	
6 клас. Жанри образотворчого мистецтва	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає* особливості анімалістичного і пейзажного жанрів; види пейзажів; елементарну будову тварин; ● *розуміє* закони лінійної та повітряної перспективи; послідовність зображення тварин та пейзажу ***Діяльнісний компонент*** ● *створює* художні образи тварин на площині та об'ємні, у статиці та динаміці; ● *передає* простір засобами лінійної та повітряної перспективи; ● *дотримується* законів композиції під час виконання творчих робіт ***Ціннісний компонент*** ● *усвідомлює* відповідальність людини за збереження природного середовища свого краю, України й планети; ● *висловлює* й *аргументує* своє ставлення до творів анімалістичного та пейзажного жанрів	Анімалістичний жанр. Пейзаж
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає* види портрету й особливості портретного жанру; ● *розуміє* елементарну будову та пропорційні особливості голови та фігури людини ***Діяльнісний компонент***	Портретний жанр

● *створює* образи людини на площині та в об'ємі; ● *зображує* фігуру людини у статиці та динаміці; ● *відтворює* міміку, емоційні стани людини; ● *застосовує* художні прийоми для створення шаржів, карикатур ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* судження щодо творів портретного жанру різних видів, стилів, епох; ● *висловлює* ціннісні ставлення щодо ролі портретів як культурного надбання людства; ● *усвідомлює* цінність поваги, розуміння, шанобливого ставлення до людини	
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає* закони зображення інтер'єру ● *розуміє* особливості побутового жанру й натюрморту; ***Діяльнісний компонент*** ● *виконує* пошукові ескізи варіантів композиції натюрморту; ● *дотримується* послідовності зображення натюрморту; ● *зображує* натюрморти в різних видах образотворчого мистецтва; ● *відтворює* сцени з повсякденного життя людей у сюжетно-тематичних і декоративних композиціях; ● *застосовує* різні техніки та матеріали у процесі виконання творчих робіт ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* ціннісні ставлення щодо творів образотворчого мистецтва, які відображають життя та побут різних верств населення минулого й сучасності; ● *усвідомлює* загальнолюдські, естетичні та художні цінності, транслятором яких є образотворче мистецтво	Побутовий жанр. Натюрморт
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент***	Жанри: історичний, міфологічний, релігійний,

● *знає і розуміє* особливості історичного, міфологічного, релігійного, батального жанрів ***Діяльнісний компонент*** ● *уміє* виділяти композиційний центр у сюжетно-тематичній композиції; ● *використовує* різні техніки для створення сюжетно-тематичні композиції в історичному, батальному, релігійному, міфологічному жанрах ***Ціннісний компонент*** ● *усвідомлює* роль образотворчого мистецтва як засобу збереження історичної пам'яті людства; ● *висловлює* судження щодо творів мистецтва вітчизняного і світового значення	батальний
Наприкінці 6 класу учень / учениця виявляє здатність: ● інтерпретувати твори образотворчого мистецтва різних жанрів; ● виконувати творчі роботи в різних жанрах образотворчого мистецтва; ● розуміти зв'язок образотворчого мистецтва з предметами інших освітніх галузей, застосовувати міжпредметні компетентності в зображальній і виражальній діяльності; ● висловлювати оцінні судження щодо творів образотворчого мистецтва різних жанрів, виявляти естетичне ставлення до художньої діяльності, брати участь у дискусіях з приводу мистецтва, аргументувати власну думку, поважати думки інших; ● проявляти активність у процесі пізнання образотворчого мистецтва, використовувати в пошуковій діяльності різні джерела інформації	
7 клас. Мистецтво: діалог традицій і новаторства	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *орієнтується* у видах архітектури;	Мистецтво в нашому житті

● *знає* архітектурні пам’ятки свого регіону, України та світу; ● *розуміє* регіональні особливості й символіку різних видів декоративно-прикладного мистецтва (розпис, кераміка, вишивка, писанкарство, витинанка, народна іграшка тощо) ***Діяльнісний компонент*** ● *зображує* архітектурні споруди за законами лінійної перспективи (екстер’єр, інтер’єр з пам’яті, за уявою); ● *створює* ескізи проектів, макети екстер’єру й інтер’єру; ● *використовує* в декоративно-прикладній діяльності символіку традиційної орнаментики й кольору; ● *виконує* творчі роботи в різних техніках декоративно-прикладного мистецтва ***Ціннісний компонент*** ● *усвідомлює* фундаментальне значення народного мистецтва й цінність особистого внеску в розвиток української культури; ● *висловлює* власні судження про необхідність збереження пам’яток архітектури як художнього надбання людства; ● *виявляє* емоційно-ціннісне ставлення щодо творів архітектури	
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає* види дизайнерської діяльності (графічний, промисловий, ландшафтний тощо); ● *орієнтується* в основах специфіки видів дизайнерської діяльності ***Діяльнісний компонент*** ● *розробляє* ескізи дизайну середовища; ескізи одягу з урахуванням національних традицій і сучасних тенденцій у моді; ескізи для різних видів поліграфічної	Дизайн

продукції; ● *проектує, моделює* транспортні засоби, побутові предмети на основі природних форм; ● *використовує* медіа-технології у процесі створення дизайнерського продукту ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює* власні судження про роль сучасних тенденцій мистецтва у формуванні та розвитку культурного середовища України й світу; ● *усвідомлює* важливість творчої діяльності для самореалізації особистості	
Наприкінці 7 класу учень / учениця виявляє здатність: ● самостійно інтерпретувати художні явища сучасності в єдності традицій і новаторства, розуміти їхні зв'язки з природним, соціальним і культурним середовищами; ● застосовувати набуті знання й уміння для творчої самореалізації в соціокультурній діяльності; ● розуміти зв'язок образотворчого мистецтва з предметами інших освітніх галузей та застосовувати міжпредметні компетентності у процесі творчості; ● висловлювати критичні судження щодо художніх явищ сучасності, виявляти естетичне ставлення до них, аргументувати власну позицію під час дискусії, брати участь у культурному житті суспільства; ● проявляти активність у процесі пізнання художніх явищ сучасності, використовувати інтернет-ресурси, комп'ютерні технології у творчо-пошуковій діяльності	

Тематична структура програми інтегрованого курсу «Мистецтво» (*5–7 класи*)

70 годин на рік (*2 години* на тиждень), з них *8 годин* — резервний час

Клас	Тема року	Теми
5	Види мистецтва	Народне і професійне мистецтво
		Взаємодія і синтез мистецтва
6	Жанри мистецтва	Образи природи в мистецьких жанрах
		Образ людини в мистецьких жанрах
7	Мистецтво: діалог традицій і новаторства	Мистецтво в нашому житті
		Новітні мистецькі явища

5 клас. Види мистецтва	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає* види та засоби художньої виразності графіки, живопису, скульптури; види орнаментів і символіку кольорів; ● *називає* характерні ознаки вокальної та інструментальної музики; ● *розуміє* основні засоби музичної виразності, їхню роль у створенні музичного образу;	Народне і професійне мистецтво

● *орієнтується* в особливостях народних пісень і танців, *розуміє* зв'язок народної і професійної музики ***Діяльнісний компонент*** ● *виконує* пісні, зокрема з елементами театралізації, ритмічним супроводом; ● *порівнює й інтерпретує* зміст прослуханих вокальних й інструментальних творів програмної і непрограмної музики; ● *розрізняє* тембри співацьких голосів, українських народних інструментів; ● аналізує та порівнює тембри інструментів симфонічного оркестру; ● *створює композиції* з графіки, живопису, скульптури, використовуючи різні техніки та матеріали; ● *застосовує* правила симетрії й ритму під час створення декоративних композицій; ● *відтворює* природну форму тварин у різних художніх техніках; ● уміло *добирає* формат і варіанти розташування елементів композиції, передає плановість ***Ціннісний компонент*** ● *виявляє* емоційно-ціннісне ставлення до народного і професійного мистецтва; ● *висловлює* судження про загальнолюдські, естетичні й художні цінності, транслятором яких є мистецтво; ● *усвідомлює* українську культурну ідентичність, виявляє шану до мистецького надбання українського народу і гордість за нього; ● *усвідомлює* важливість творчої діяльності для самореалізації особистості	

Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає і розуміє* особливості взаємодії різних видів мистецтва (музики, образотворчого мистецтва, архітектури, літератури тощо) та специфіку синтетичного мистецтва (хореографія, театр, цирк, кіно) ***Діяльнісний компонент*** ● *добирає* тематичні мистецькі колекції, передає зміст музичних образів у малюнках; ● *уміє* відтворювати художні образи у різних видах мистецтва ● *інтерпретує* образний зміст творів різних видів мистецтва й порівнює засоби його втілення ***Ціннісний компонент*** ● *виявляє* емоції, що викликають твори мистецтва, характеризує їх вплив; ● *висловлює* ціннісне ставлення до творів різних видів мистецтва; ● *висловлює* судження про загальнолюдські, естетичні й художні цінності, транслятором яких є твори різних видів мистецтва	Взаємодія і синтез мистецтв
Наприкінці 5 класу учень / учениця виявляє здатність: ● інтерпретувати зміст творів різних видів мистецтва, усвідомлюючи їх специфіку та взаємодію; ● виконувати пісні з елементами театралізації; ● виконувати творчі роботи в різних видах образотворчого мистецтва; ● розуміти зв’язок різних видів мистецтва та застосовувати міжпредметні компетентності у процесі художньо-творчої діяльності; ● висловлювати власні судження про мистецтво, виявляти естетичне ставлення до мистецької діяльності, брати участь у міжособистісному спілкуванні з приводу мистецтва, співпрацювати в малих і великих групах; ● використовувати різні медіаресурси і комп’ютерні технології в навчально-творчій діяльності	

6 клас. Жанри мистецтва	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає* особливості жанрів образотворчого мистецтва (портрет, побутовий, історичний, міфологічний, релігійний, батальний); ● *розуміє* характерні ознаки камерно-вокальних і хорових жанрів (пісня, гімн, романс, кантата, ораторія, літургія та ін.), типи розвитку музики ***Діяльнісний компонент*** ● *виконує* пісні, імпровізує нескладний супровід до них; ● *застосовує* набуті знання про жанри вокальної музики у власній виконавській діяльності; ● *створює* образи людини (зокрема, з натури) (на площині та в об'ємі, у статиці та динаміці), дотримуючись пропорційних особливостей голови, фігури; ● *виконує* сюжетно-тематичні композиції у різних жанрах образотворчого мистецтва ● *інтерпретує* образний зміст і визначає форму творів камерно-вокальної і хорової музики різних жанрів ***Ціннісний компонент*** ● *виявляє* емоційно-ціннісного ставлення до творів мистецтва; ● *відтворює* різними способами емоційні стани, що викликали твори мистецтва; ● *усвідомлює* загальнолюдські цінності творів різних жанрів	Образ людини у мистецьких жанрах
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *знає* характерні ознаки музичних жанрів — камерно-інструментальних (прелюдія, ноктюрн, рондо, варіації, етюд-картина, соната тощо) і симфонічних (увертюра,	Образи природи у мистецьких жанрах

концерт, симфонія, симфонічна поема, симфонічна сюїта тощо), типи розвитку музики; ● *розуміє* особливості жанрів образотворчого мистецтва (пейзаж, натюрморт, анімалістичний жанр) ***Діяльнісний компонент*** ● *уміє* виконувати народні та композиторські пісні; ● *уміє* створювати живописні й графічні пейзажі та натюрморти; ● *розпізнає* зміст і визначає форму творів камерно-інструментальної та симфонічної музики різних жанрів; ● *створює* образи тварин (на площині та в об'ємі, у статиці та динаміці); ● *використовує* закони кольорознавства, перспективи (лінійна, повітряна), прийоми композиції, техніки й матеріали в художньо-практичній діяльності відповідно до творчого задуму; ● *передає* уявний простір засобами лінійної та повітряної перспективи; ● *застосовує* набуті знання про жанри інструментальної музики й образотворчого мистецтва у процесі інтерпретації художніх творів і міжособистісного спілкування ***Ціннісний компонент*** ● *оцінює й висловлює* судження щодо мистецьких витворів різних жанрів; ● *виявляє* емоційно-ціннісне ставлення до творів мистецтва; ● *відтворює* різними способами емоційні стани, втілені в художніх образах; ● *усвідомлює* загальнолюдські цінності творів різних жанрів; ● усвідомлює необхідність бережливого ставлення до природних ресурсів свого краю й планети	
Наприкінці 6 класу учень/учениця виявляє здатність: ● інтерпретувати твори мистецтва різних жанрів, усвідомлюючи єдність змісту і форми, типи розвитку музики; ● виконувати пісні різних жанрів (соло, в ансамблі, хорі), створювати домашню фонотеку, складати програми	

шкільних і позашкільних концертів;

- виконувати творчі роботи в різних жанрах образотворчого мистецтва, оформлювати шкільні тематичні виставки;
- розуміти зв'язок мистецтва з предметами інших освітніх галузей і застосовувати міжпредметні компетентності у різноманітній творчій діяльності;
- висловлювати оцінні судження щодо творів мистецтва різних жанрів, виявляти естетичне ставлення до мистецької діяльності, брати участь у дискусіях, порівнювати власну думку з думкам інших і толерантно ставитися до них, виявляти ініціативу та взаємодопомогу у груповій роботі;
- проявляти активність у процесі пізнання мистецтва, використовувати у пошуковій діяльності медіаресурси

7 клас. Мистецтво: діалог традицій і новаторства	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *орієнтується* в особливостях музичної культури рідного краю; ● *орієнтується* в особливостях декоративно-прикладного мистецтва (розпис, писанкарство, вишивка, витинанка, народна іграшка тощо); ● *знає* про особливості аранжування народної та академічної музики; ● *наводить приклади* відображення етнічних мотивів у класичній і сучасній музиці; ● *розуміє* особливості архітектури як виду мистецтва; ● *називає* найвідоміші архітектурні пам'ятки рідного краю, України ***Діяльнісний компонент*** ● *виконує* пісні, *створює* вокальні та інструментальні імпровізації; ● *порівнює* оригінальні музичні твори та варіанти їх обробок, аранжувань; ● *створює* архітектурні образи у різних техніках (по пам'яті, за уявою); ● *розробляє* ескізи виробів декоративно-прикладного мистецтва та виконує творчі роботи (розпис, вишивка, витинанка, народна іграшки тощо) з урахуванням традицій; ● *застосовує* знання та вміння з аранжування музики у власній виконавській творчості;	Мистецтво у нашому житті

● *застосовує* знання особливостей архітектури й декоративно-прикладного мистецтва у побуті; ● *інтерпретує* твори мистецтва ***Ціннісний компонент*** ● *визначає* естетичну оцінку творам різних видів мистецтва; ● *виявляє* емоційно-ціннісне ставлення до творів мистецтва; ● *усвідомлює* необхідність збереження художнього надбання українського народу та різних народів світу; ● *усвідомлює* українську культурну ідентичність, виявляє шану до мистецького надбання українського народу і гордість за нього; ● *пропагує* національну культуру через власну художньо-творчу діяльність	
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *орієнтується* в особливостях музичних явищ XX–XXI ст. (джаз, рок, поп, шансон, авторська пісня, мюзикл, електронна музика); ● *знає* сучасні медіатехнології для створення дизайнерського виробу; ● *наводить приклади* видів дизайну (графічний, промисловий, ландшафтний, арт-дизайн) ***Діяльнісний компонент*** ● *виконує* вокальні твори сучасних напрямів (джаз, рок, поп, шансон, авторська пісня тощо); ● *створює* елементарні музичні композиції з використанням комп'ютерних технологій; ● *розробляє* ескізи дизайну середовища, транспорту, побутових виробів, одягу, поліграфічної продукції; ● *використовує* знання про новітні музичні явища у власній творчій діяльності; ● *застосовує* дизайнерські вміння у власному житті ***Ціннісний компонент*** ● *виявляє* емоції, що викликають твори мистецтва, характеризує їх вплив;	Новітні мистецькі явища, дизайн

● *аналізує, інтерпретує, виявляє* емоційно-ціннісне ставлення до творів мистецтва та художніх явищ сучасності і довкілля (зокрема медіа й інтернет-простору); ● *усвідомлює* загальнолюдські, естетичні й художні цінності, транслятором яких є мистецтво різних регіонів світу; усвідомлює українську культурну ідентичність; ● *виявляє* повагу й толерантне ставлення до культурного розмаїття різних регіонів світу	

Наприкінці 7 класу учень / учениця виявляє здатність:

- самостійно інтерпретувати мистецькі явища сучасності, розуміючи їх зв'язок із природним, соціальним і культурним середовищами;
- виконувати сучасні вокальні твори, зокрема мовою оригіналу, створювати елементарний музичний супровід до них, застосовувати набуті музичні знання і вміння для самореалізації;
- виконувати творчі роботи з використанням досягнень мистецтва сучасності; здійснювати художнє оформлення шкільних заходів, брати участь у соціокультурній діяльності;
- розуміти зв'язок мистецтва з предметами інших освітніх галузей і застосовувати міжпредметні компетентності в соціокультурній діяльності;
- висловлювати критичні судження щодо мистецьких явищ сучасності, виявляти естетичне ставлення до них, аргументовано доводити власну позицію під час дискусії, брати участь у різних видах індивідуальної і колективної мистецької діяльності;
- проявляти самостійність у процесі пізнання явищ мистецтва сучасності, використовувати інтернет-ресурси, комп'ютерні програми в пошуково-дослідній діяльності

Тематична структура програми інтегрованого курсу «Мистецтво» (*8–9 класи*)

35 годин на рік (*1 година* на тиждень), з них *4 години* — резервний час

Клас	Тема року	Теми
8	Мистецтво в культурі минулого	Стилі та напрями мистецтва стародавніх епох і цивілізацій: античний, візантійський, романський, готика, Ренесанс
		Стилі та напрями мистецтва: бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм
9	Мистецтво в культурі сучасності	Стилі та напрями мистецтва: імпресіонізм і постімпресіонізм, модернізм і постмодернізм
		Екранні мистецтва. Форми поширення мистецтва (музеї, медіа, реклама)

8 клас **Мистецтво в культурі минулого**	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *орієнтується* в особливостях стилів мистецтва (античний, візантійський, романський, готика, Ренесанс); ● *знає* вітчизняні й світові архітектурні пам’ятки стародавніх епох ***Діяльнісний компонент*** ● *розрізняє* стилі у різних видах мистецтва (античний, візантійський, романський, готика, Ренесанс);	Стилі та напрями мистецтва

● *використовує* різні художні матеріали у зображенні архітектурних споруд і виконує живописні й графічні композиції у різних стилях; ● *використовує* спеціальну термінологію під час колективних обговорень явищ мистецтва ● *застосовує* набуті знання і вміння в художньо-творчій діяльності, під час виконання проектів ***Ціннісний компонент*** ● *усвідомлює* необхідність збереження мистецької спадщини рідного краю й світу; ● *оцінює* і висловлює власне судження щодо творів мистецтва	
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *орієнтується* в особливостях стилів мистецтва (бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм) ***Діяльнісний компонент*** ● *розрізняє* стилі у різних видах мистецтва; ● *виконує* ескізи, композиції, театралізації; ● *застосовує* знання і вміння щодо стилів і напрямів мистецтва у художньо-творчій діяльності, при виконанні індивідуальних і групових проектів; ● *застосовує* спеціальну термінологію в процесі міжособистісного спілкування ***Ціннісний компонент*** ● *усвідомлює* цінність історичної та мистецької спадщини України та світу; ● *обґрунтовує* судження щодо ролі людини у створенні і збереженні культурної спадщини свого народу й людства	Стилі та напрями мистецтва *(продовження)*
Наприкінці 8 класу учень / учениця виявляє здатність ● інтерпретувати зміст творів мистецтва різних видів і стилів відповідно до соціокультурного контексту; ● розробляти індивідуальні та колективні проекти з мистецтва різних епох; ● застосовувати зв’язки між різними видами мистецтва у художньо-творчій діяльності;	

● висловлювати особистісно-ціннісне ставлення щодо мистецтва різних стилів, виявляти комунікативні вміння в процесі обговорення різних явищ мистецтва в групах, виконувати проекти з мистецтва; ● здійснювати самостійну пошукову діяльність щодо мистецтва різних стилів, використовувати музейні матеріали; ● мислити творчо, генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя для підвищення власного добробуту і для розвитку суспільства та держави	
9 клас. Мистецтво у культурі сучасності	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	**Зміст навчального матеріалу**
Учень / учениця ***Знаннєвий компонент*** ● *розуміє* особливості стилів і напрямів мистецтва (імпресіонізм та постімпресіонізм, різновиди модернізму і постмодернізму); ● *знає* спадщину видатних діячів вітчизняного мистецтва ***Діяльнісний компонент*** ● *створює* живописні, графічні та декоративні композиції у різних стилях і напрямах; ● *застосовує* знання про стилі та напрями мистецтва для самореалізації; ● *планує* виконання проектів у процесі художньо-творчої і соціокультурної діяльності ***Ціннісний компонент*** ● *інтерпретує й порівнює* твори мистецтва різних стилів і напрямів; ● *оцінює* твори видатних діячів мистецтва України й світу; ● *усвідомлює і оцінює* роль людини у створенні історичної і культурної спадщини України та світу; ● *усвідомлює* значення загальнолюдських, естетичних і художніх цінностей, транслятором яких є мистецтво різних регіонів світу	Стилі та напрями мистецтва *(продовження)*
Учень / учениця	Екранні мистецтва.

Знаннєвий компонент ● *знає* види екранних мистецтв, жанри кіномистецтва; ● *називає* найвідоміші музеї й художні галереї рідного краю, України, світу; ● *розуміє* форми збереження культурної спадщини, роль музеїв та медіа у поширенні мистецтва; ● *розуміє* значущість мистецтва в діалозі культур ***Діяльнісний компонент*** ● *класифікує* твори мистецтва різних видів, жанрів, стилів і напрямів; ● *аналізує* й критично *оцінює* сучасні явища культури, зокрема телебачення і рекламу; ● *уміє* створювати ескізи рекламної продукції вітчизняного виробництва; ● *використовує* комп'ютерні технології, зокрема ресурси Інтернету, для віртуальних екскурсій музеями України та світу, для виконання проектів; ● *застосовує* набуті художні знання і вміння для саморозвитку, естетизації середовища; ***Ціннісний компонент*** ● *висловлює й обґрунтовує* судження щодо збереження мистецтва України та світу; ● *усвідомлює* значення загальнолюдських, естетичних та художніх цінностей, транслятором яких є мистецтво різних регіонів світу; ● *усвідомлює* необхідність збереження художнього надбання людства; ● *усвідомлює* українську культурну ідентичність, виявляє шану до мистецького надбання українського народу і гордість за нього	Форми поширення мистецтва
Наприкінці 9 класу учень / учениця виявляє здатність: ● самостійно інтерпретувати зміст творів мистецтва різних видів і стилів, розуміючи їх значення для розвитку культури; ● виконувати творчі роботи та індивідуальні або колективні мистецькі проекти з використанням традиційних і комп'ютерних технологій; ● застосовувати зв'язки між різними видами мистецтва у художньо-творчій діяльності;	

- виявляти особистіно-ціннісне ставлення до художніх явищ сучасності, висловлювати аргументовані оцінки,
- брати активну участь у дискусіях, шкільних культурно-мистецьких заходах;
- здійснювати самостійну пошуково-дослідну діяльність щодо мистецьких явищ різних стилів і напрямів, використовувати комп'ютерні технології для віртуальних екскурсій, презентації результатів проектної діяльності; створення і оформлення шкільних музейних колекцій, художніх галерей, мистецьких віталень;
- мислити творчо, генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя для підвищення власного добробуту і для розвитку суспільства та держави